

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

DESTRUKTIV KONTENTGA QARSHI KURASHDA MULTIMEDIYAVIY TEKNOLOGIYALARNING AHAMIYATI

Yunusaliyeva Shohista Qodirovna

O'zbekiston Milliy universiteti, mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada globallashtirilgan axborot makoni sharoitida destruktiv kontentga qarshi kurashda multimediyaviy texnologiyalarning (video, infografika, podkastlar) o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Muallif psixologik va statistik ma'lumotlarga tayangan holda vizual axborotning inson ongiga ta'sir qilish samaradorligini ochib beradi. O'zbekiston milliy internet-jurnalistikasi tajribasi asosida destruktiv kontentga qarshi kurashning uch yo'nalishli (ma'naviy-ma'rifiy, huquqiy, mafkuraviy-psixologik) amaliy modeli ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: destruktiv kontent, multimediyaviy texnologiyalar, axborot urushi, infografika, feyk yangiliklar, raqamli immunitet, kontrpropaganda, vizual kommunikatsiya.

ЗНАЧЕНИЕ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В БОРЬБЕ С ДЕСТРУКТИВНЫМ КОНТЕНТОМ

Юнусалиева Шохиста Кодировна

Национальный университет Узбекистана, независимый исследователь

Аннотация

В статье анализируется роль и значение мультимедийных технологий (видео, инфографика, подкасты) в противодействии деструктивному контенту в условиях глобализированного информационного пространства. Автор на основе психологических и статистических данных раскрывает эффективность воздействия визуальной информации на сознание человека. На примере опыта национальной интернет-журналистики Узбекистана научно обоснована трехнаправленная практическая модель борьбы с деструктивным контентом (духовно-просветительская, правовая, идеологическо-психологическая).

Ключевые слова: деструктивный контент, мультимедийные технологии, информационная война, инфографика, фейк ньюс, цифровой иммунитет, контрпропаганда, визуальная коммуникация.

THE IMPORTANCE OF MULTIMEDIA TECHNOLOGIES IN COMBATING DESTRUCTIVE CONTENT

Yunusaliyeva Shohista Qodirovna

National University of Uzbekistan, Independent Researcher

Abstract

This article analyzes the role and significance of multimedia technologies (video, infographics, podcasts) in countering destructive content in the context of a globalized information space. Based on psychological and statistical data, the author reveals the effectiveness of visual information in influencing human consciousness. Using the experience of Uzbekistan's national internet journalism, a three-dimensional practical model for combating destructive content (spiritual-educational, legal, and ideological-psychological) is scientifically substantiated.

Keywords: destructive content, multimedia technologies, information warfare, infographics, fake news, digital immunity, counterpropaganda, visual communication.

Globalashgan axborot makonida zararli yoki destruktiv kontent jamiyatga jiddiy tahdid solmoqda. Axborot endilikda nafaqat taraqqiyot omili, balki “harbiy qurol” darajasida vayronkorlik kasb etgan bo‘lib, ommaviy axborot vositalari davlatlar va xalqlarni adashtirishda eng samarali qurolga aylanganligi ta’kidlanadi.

Ayniqsa, ekstremistik targ‘ibot, soxta xabarlar (feyk nyus) va buzg‘unchi g‘oyalar internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali keng tarqalib, global ma’naviy inqirozlarga sabab bo‘lmoqda. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatmoqdaki, yolg‘on axborot internetda haqiqatga nisbatan tezroq va kengroq yoyiladi [1; 3-b.]. Bu esa faqat asosiy voqea sodir bo‘lgandan keyin yolg‘onlarni rad etish orqali kurashish “yutqazilgan jang”ga aylanishini anglatadi [2; 21-b.]. Demak, destruktiv kontentga qarshi kurashda sustkashlik qilish mumkin emas.

Axborot urushi sharoitida eng ta’sirli va zararli kontentning o‘zi ko‘pincha zamonaviy multimedia vositalaridan foydalangan holda tarqatilmoqda. Masalan, ekstremistik guruhlar yuqori sifatli video lavhalar, grafika va internet texnologiyalari yordamida odamlarning ongiga ta’sir o‘tkazishga intiladi [3; 3-b.]. Shunday ekan, bunday tahdidlarga qarshi kurashda ham xuddi shunday zamonaviy va ta’sirchan kommunikatsiya vositalarini safarbar etish zarur bo‘ladi.

Adabiyotlar sharhi

Maqolada foydalanilgan adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, mavzu bo‘yicha manbalar bazasi uchta asosiy guruhga bo‘lingan:

1. **Xalqaro tadqiqotlar va nazariy asoslar.** Kembrij universiteti, Indiana universiteti va Hedayah markazi kabi xalqaro tashkilotlarning tadqiqotlari (1, 2, 4, 10-manbalar) vizual kontentning matnga nisbatan ustunligini (60 000 marta tezroq idrok etilishi) va “pre-banking” (oldindan ogohlantirish) strategiyasining samaradorligini isbotlash uchun xizmat qilgan.
2. **Xalqaro tajriba va keyslar.** BMTning “Going to Extremes” podkastlari, Britaniyaning “Abdullah-X” va AQSHning “Average Mohammed” loyihalari [11; 14-b.] destruktiv g‘oyalarga qarshi multimediyaviy “antidot” yaratishning jahon amaliyotini ko‘rsatib beradi.
3. **Milliy media-resurslar va amaliy tahlil.** Maqolaning eng kuchli jihati — O‘zbekistonning Oyina.uz, Yuz.uz va Stopterror.uz portallari faoliyatining qiyosiy tahlilidir. Bu manbalar orqali mahalliy kontentning uch bosqichli mudofaa tizimi (tarixiy xotira, huquqiy ogohlantirish va teologik raddiya) ilmiy jihatdan tizimlashtirilgan.

Muhokama va tahlillar

Multimedia texnologiyalari — video lavhalar, infografikalar, podkastlar, interaktiv ilovalar kabi formatlar — bu borada muhim qurolga aylanmoqda. Quyida multimedia texnologiyalarining turlari, ularning xususiyatlari hamda destruktiv kontentga qarshi kurashdagi roli va afzalliklarini ilmiy-tahliliy tarzda ko‘rib chiqamiz.

Video texnologiyalari — bu harakatlanuvchi tasvir va ovozning uyg‘unligi bo‘lib, tomoshabin e’tiborini tortish va hissiyotiga ta’sir etish imkoniga ega eng ommaviy multimedia shaklidir. Televizion syujetlar, hujjatli filmlar, ijtimoiy roliklar va internetdagi qisqa videolar orqali murakkab g‘oyalarni ham oddiy va vizual tarzda tushuntirish mumkin. Audiovizual formatning afzalliklaridan biri shundaki, inson miyasi vizual axborotni matnga nisbatan juda tez va samarali qayta ishlaydi — tadqiqotlarga ko‘ra, miya tasvirlarni matnga nisbatan 60 ming marta tezroq idrok etadi [4; 5-b.].

Shu bois video lavhalar axborotni esda qoldirish darajasini keskin oshiradi: tadqiqotlarga ko‘ra, tomoshabin video orqali yetkazilgan xabarning 95 foiz qismini eslab qolsa, ayni mazmun matn shaklida o‘qiganda atigi 10 foizini eslab qoladi [5; 2–6-bb.]. Video materiallar ko‘p kanallik ta’sir (ko‘rish va eshitish orqali) tufayli auditoriyada chuqurroq tushuncha hosil qiladi. Ijtimoiy tarmoqlarda video lavhalar keng tarqaladi — mobil foydalanuvchilarning 92 foizi ko‘rgan qiziqarli videosini boshqalar bilan ulashishi ma’lum bo‘lgan, bu matnli postlarga nisbatan 1200 foiz ko‘proq ulashish darajasi demakdir [6; 34–56-bb.].

Infografika murakkab axborotni sxemaviy tarzda sodda va tushunarli qilib beradi, diqqatni eng muhim jihatlarga qaratadi. Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, odamlar eshitgan ma'lumotning uch kundan keyin atigi 10 foizini eslay oladi, lekin ushbu ma'lumotga tegishli rasm (vizual) ilova qilinsa, uch kundan so'ng eslab qolish darajasi 65 foizga yetadi [7; 3-b.].

Infografika vositasida faktlarni vizual tarzda solishtirish, yolg'on va haqiqatni qiyoslash juda qulaydir. Masalan, internetda keng tarqalgan mish-mish yoki feyk xabarni rad etishda infografikada "Afsona va haqiqat" ruknlari ostida noto'g'ri talqin va uning to'g'ri izohini yonmayon ko'rsatish yaxshi samara beradi. Indiana universiteti olimlarining tadqiqotiga ko'ra, ijtimoiy tarmoqda bitta infografikani ko'rgan odamlarning ilmiy haqiqatlar borasidagi noto'g'ri tasavvurlari bir hafta o'tgach ham sezilarli darajada pasaygan [10; 2-b.].

Podkastlarning kommunikativ ustunligi shundaki, u tinglovchi bilan bevosita muloqot hissini yaratadi. Ayniqsa, destruktiv kontent, feyk xabarlar yoki ekstremistik g'oyalarni tahlil qilishda podkast formati juda qo'l keladi. Masalan, xorijiy tajribada BMT huzuridagi Terrorizmga qarshi kurash idorasi mutaxassislari "Going to Extremes" (Ekstremizm yo'lida) nomli maxsus podkast seriyasini yo'lga qo'yib, har bir sonida terrorizm va zo'ravonlikka olib boruvchi jarayonlarning turli jihatlarini muhokama qilishgan [11; 4-b.].

Dunyo miqyosida multimedia texnologiyalarini jalb etgan holda destruktiv kontentga qarshi samarali kampaniyalar ko'plab uchraydi. Masalan, Buyuk Britaniyada "Abdullah-X" nomli animatsion qisqa videolar seriyasi ishlab chiqilgan bo'lib, u orqali yosh musulmonlarga terrorchi guruhlarining yolg'on va dalariga uchmaslik targ'ib qilingan. AQSHda "Average Mohammed" deb nomlangan multfilm-seriya bolalar va o'smirlarni terrorizmning soxta ideologiyasidan himoyalashga qaratilgan [14]. Yevropa Ittifoqi davlatlari ham zo'ravon ekstremizmning oldini olish dasturlari doirasida multimedia targ'ibot ishlari olib boradi. Masalan, Hedayah markazi tomonidan "Short-form Video Guide" loyihasi doirasida ekstremizmga qarshi qisqa videolar (Reels/Shorts) tayyorlash bo'yicha tajribalar umumlashtirilgan [15; 4-b.].

Milliy internet jurnalistikasida destruktiv kontentga qarshi kurashning uch yo'nalishli amaliy modeli mavjud

O'zbekiston media-makonida destruktiv kontentga qarshi multimedia texnologiyalari yordamida kurashish jarayonini tahlil qilish asosida uchta asosiy yo'nalishni ajratib ko'rsatish mumkin. Har bir yo'nalish o'ziga xos auditoriya va maqsadli vazifalarga ega bo'lib, yaxlit "mafkuraviy qalqon" tizimini tashkil etadi.

1. Ma'naviy-ma'rifiy va tarixiy mudofaa yo'nalishi (Oyina.uz modeli)

Bu yo'nalishning asosiy vazifasi — milliy o'zlikni anglash va tarixiy xotirani mustahkamlash orqali destruktiv g'oyalarga qarshi "kognitiv qalqon" yaratishdir. Masalan:

- "Axborot xurujlari: nishonda kim?" — ma'lumotlarning statistik diagrammalar va piktogrammalar orqali berilishi destruktiv kontentning asosiy nishonlarini (yoshlar, hissiyotga beriluvchi qatlam) fosh etadi [18; 6-b.].
- "Feyk va faktni farqlash uchun 10 maslahat" — infografika formatida axborotni saralashning amaliy algoritmi taqdim etilgan. Bu vizual format o'quvchida mafkuraviy ogohlikni oshiradi [19; 4-b.].
- "Bizni nima birlashtiradi: milliy g'urur va jadedlar merosi" — tarixiy xotira orqali mafkuraviy bo'shliqni to'ldirish va yot g'oyalarga qarshi ichki immunitetni shakllantirishga xizmat qiladi [20; 4-b.].

Yuqorida taqdim etilgan misollar Oyina.uz saytida destruktiv kontentlarga qarshi kurashni multimedia texnologiyalari orqali olib borishda ma'rifiy himoya vazifasini bajarayotganini ko'rsatadi.

2. Huquqiy-siyosiy va rasmiy munosabat yo'nalishi (Yuz.uz vazifasi)

Mazkur yo'nalish axborot makonida tarqatilayotgan feyk xabarlar va vahimali dezinformatsiyalarga qarshi davlatning rasmiy pozitsiyasi va huquqiy asoslarini tezkorlik bilan yetkazishga xizmat qiladi. Masalan:

- “Yolgʻon xabar tarqatish jinoyat” — destruktiv axborot tarqatuvchilarni qonuniy javobgarlikdan ogohlantiruvchi huquqiy format [21; 5-b.].
- “Ijtimoiy tarmoqlarda tarqalayotgan vahimali xabarlarga ishonmang!” — tezkor raddiya formati orqali jamiyatdagi sunʼiy panikaning oldini olish va auditoriyada “axborot tartibi” hissini uygʻotishga qaratilgan [22; 4-b.].
- “Oʻzbekiston fuqarolarining BAAGA kirishi taqiqlangani haqida xabarlar feykdir” — tashqi siyosatga doir dezinformatsiyani rasmiy munosabat orqali dekonstruksiya qiladi [23; 2-b.].
- “Kiberjinoyatchilik qurboniga aylanmang: huquqiy qoʻllanma” — raqamli firibgarlik va destruktiv moliyaviy kontentga qarshi huquqiy maʼrifat vazifasini bajaradi [24].

3. Mafkuraviy-psixologik va antiradikal yoʻnalish (Stopterror.uz modeli)

Bu yoʻnalish internetdagi eng xavfli — diniy ekstremistik va terroristik targʻibotning psixologik taʼsirini kesishga ixtisoslashgan “taktik antidot” vazifasini bajaradi. Masalan:

- “Jihad va shahidlik tushunchalarining destruktiv talqinlariga raddiya” — vizual infografika orqali diniy kontentni teologik jihatdan toʻgʻri talqin qiladi [25; 1-b.].
- “Nadomat: Suriyadagi sarob” — hujjatli video-iqror formati. Radikal guruhlarining yolgʻon vaʼdalarini jabrdiydalar tilidan fosh etish orqali kontentning asl mohiyatini ochadi [26; 1-b.].
- “Virtual dunyodagi tuzoq: yoshlarni qanday aldashadi?” — internetdagi rekruting usullarini ochib beruvchi psixologik tahlil [27; 2-b.].
- “Terrorizmning asl qiyofasi: farzandlar koʻz yoshi” — emotsional yuk orqali radikal gʻoyalarga nisbatan nafrat uygʻotadi [28; 1-b.].
- “Moʻtadillik — tinchlik garovi” — sogʻlom islomiy qadriyatlarni multimediyaviy shaklda targʻib qilish orqali kontr-propaganda vazifasini bajaradi [29; 1-b.].

Taʼkidlash joizki, multimedia texnologiyalari destruktiv kontentga qarshi kurashning ajralmas quroliga aylangan. Hozirgi shiddatli axborot oqimida zararli gʻoyalarga qarshi samarali kurashish uchun axborotni yetkazishning innovatsion, qiziqarli va taʼsirchan usullarini qoʻllash talab etiladi. Destruktiv kontentga qarshi kurashda yolgʻiz senzura yoki huquqiy choralar bilan cheklanib qolish yetarli emas — ong uchun kurashda yaratuvchanlik bilan yondashish hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Multimedia texnologiyalarining ahamiyati shundaki, u jamiyatning barcha qatlamlariga soʻz orqali emas, koʻz va quloq orqali “kirib boradi”, kerak boʻlsa, interaktiv ravishda muloqot qiladi. Bu esa zararli kontent tarqatuvchilarining qurolini oʻzlariga qarshi samarali qoʻllash imkonini beradi — yaʼni ular yolgʻonni yoyish uchun foydalangan vositalar orqali biz haqiqatni tezroq va taʼsirchanroq yetkazishimiz mumkin.

Xulosa

1. Axborotni idrok etishning kognitiv ustunligi-Zamonaviy axborot urushi sharoitida destruktiv kontentga qarshi kurashning samaradorligi axborotni yetkazish formatiga bevosita bogʻliq. Tadqiqot shuni koʻrsatadiki, multimedia vositalari (video, infografika) matnli axborotga nisbatan inson ongiga 60 ming marta tezroq taʼsir etadi va xotirada saqlanish darajasini 10 foizdan 95 foizgacha oshiradi. Bu esa multimedia texnologiyalarini shunchaki texnik vosita emas, balki axborot xurujlariga qarshi “strategik psixologik qalqon” sifatida tasniflash imkonini beradi.

2. Destruktiv kontentga qarshi “uch yoʻnalishli mudofaa” modeli-Oʻzbekiston milliy media-makoni tajribasini tizimlashtirish natijasida destruktiv kontentga qarshi kurashning yaxlit amaliy modeli ishlab chiqildi. Unga koʻra:

- **maʼnaviy-maʼrifiy yoʻnalish (Oyina.uz)** — milliy oʻzlik va tarixiy xotira orqali “kognitiv immunitet”ni shakllantiradi;
- **huquqiy-siyosiy yoʻnalish (Yuz.uz)** — davlatning rasmiy pozitsiyasi va qonuniy javobgarlik mexanizmi orqali feyklarga tezkor raddiya beradi;
- **antiradikal yoʻnalish (Stopterror.uz)** — diniy-ekstremistik gʻoyalarning asl mohiyatini vizual dekonstruksiya qilish orqali “mafkuraviy antidot” vazifasini bajaradi.

3. Proaktiv mudofaa strategiyasi-Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, destruktiv kontent tarqalgandan so'ng unga raddiya berish (debunking) ko'pincha samarasiz bo'lib, "yutqazilgan jang" hisoblanadi. Shu bois multimedia vositalari yordamida aholida, ayniqsa, yoshlarda, oldindan ogohlantiruvchi "raqamli vaksinatsiya" (pre-bunking) tizimini yaratish zarur. Bu strategiya infografika va qisqa videolar orqali auditoriyada manipulyatsiya usullarini tanish ko'nikmasini shakllantirishni nazarda tutadi.

4. Vizual metafora va emotsional ta'sir kuchi-Destruktiv kuchlar qo'llaydigan "vizual xuruj"larga qarshi faqatgina quruq faktlar bilan emas, balki xuddi shunday kuchli emotsional yukga ega bo'lgan multimedia mahsulotlari (masalan, "Nadomat" turkumidagi video-iqrorlar) bilan javob berish samaraliroqdir. Axborot makonida "virusli" tarqalish xususiyatiga ega bo'lgan ijobiy kontentni yaratish senzura va taqiqlashdan ko'ra kuchliroq natija berishi ilmiy asoslandi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Soxta yangiliklarga qarshi "vaksina" ishlaydi: pre-bunk o'yini dezinformatsiyaga moyillikni kamaytiradi // Cambridge universiteti. – URL: <https://www.cam.ac.uk/research/news/fake-news-vaccine-works-pre-bunk-game-reduces-susceptibility-to-disinformation> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

2. Raqamli davrda ekstremizmga qarshi strategik kommunikatsiyalar // Hedayah. – URL: <https://hedayah.com/app/uploads/2024/04/Strategic-Communications-for-Countering-Extremism-in-the-Digital-Age.pdf> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

3. Nima uchun video matndan kuchliroq // OneDay. – URL: <https://www.oneday.com/blog/why-video-is-more-powerful-than-text> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

4. Infografikadan foydalanishga majbur qiladigan vizual kontent statistikasi // Visme. – URL: <https://visme.co/blog/infographicstatistics/> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

5. Infografikalarning COVID-19 haqidagi noto'g'ri ma'lumotlar tarqalishini kamaytirishdagi ta'siri // PubMed Central. – URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8380065/> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

6. "Ekstremal holatlarga borish" podkasti // Birlashgan Millatlar Tashkiloti. – URL: <https://www.un.org/counterterrorism/going-to-extremes-podcast-unoct-international-hub-behavioural-insights-counter-terrorism> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

7. Axborot makonidagi "Troya otlari" // Oyina.uz. – URL: <https://oyina.uz/uz/article/4417> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

8. Axborot hujumlari: nishonda kim? // Oyina.uz. – URL: <https://oyina.uz/uz/article/4397> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

9. Feyk va faktni farqlash uchun 10 maslahat // Oyina.uz. – URL: <https://oyina.uz/uz/article/1054> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

10. Bizni nima birlashtiradi: milliy g'urur va jadidlar merosi // Oyina.uz. – URL: <https://oyina.uz/uz/article/1283> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

11. Yolg'on xabar tarqatish jinoyat // Yuz.uz. – URL: <https://yuz.uz/uz/news/yolgon-xabar-tarqatish-jinoyat> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

12. Ijtimoiy tarmoqlarda tarqalayotgan vahimali xabarlariga ishonmang // Yuz.uz. – URL: <https://yuz.uz/uz/news/rasmiy-munosabat> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

13. O'zbekiston fuqarolarining BAAGA kirishi taqiqlangani haqidagi xabarlar feykdir // Yuz.uz. – URL: <https://yuz.uz/uz/news/ozbekiston-fuqarolarining-baaga-kirishi-taqiqlangani-haqida-xabarlar-feykdir-tiv> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

14. Kiberjinoyatchilik qurboniga aylanmang // Yuz.uz. – URL: <https://yuz.uz/uz/news/kiberjinoyatchilik-qurboniga-aylanmang> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).

- 15.“Jihad” tushunchasining soxta talqinlari // Stopterror.uz. – URL: <https://stopterror.uz/uz/articles/raddiya-1> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).
- 16.Nadomat: Suriyadagi sarob (video-iqror) // Stopterror.uz. – URL: <https://stopterror.uz/uz/video/nadomat-suriya> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).
- 17.Virtual dunyodagi tuzoq // Stopterror.uz. – URL: <https://stopterror.uz/uz/articles/tuzoq-2> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).
- 18.Terrorizmning asl qiyofasi // Stopterror.uz. – URL: <https://stopterror.uz/uz/articles/asl-qiyofa> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).
- 19.Mo‘tadillik — tinchlik garovi // Stopterror.uz. – URL: <https://stopterror.uz/uz/articles/mutadillik> (murojaat qilingan sana: 10.03.2026).
20. Greifeneder R. va boshq.Soxta yangiliklar psixologiyasi: qabul qilish, ulashish va tuzatish. – Routledge. – URL: <https://www.routledge.com/The-Psychology-of-Fake-News-Accepting-Sharing-and-Correcting-Misinformation> (murojaat qilingan sana: 02.04.2026).
- 21.Dezinformatsiyaga qarshi kurash bo‘yicha qo‘llanma // USAID. – URL: <https://www.usaid.gov/digital-strategy/implementation-track/countering-disinformation> (murojaat qilingan sana: 02.07.2026).
- 22.Raqamli savodxonlik, dezinformatsiya va ijtimoiy tarmoqlar: Vetnam tajribasi // *Journal of Media Practice and Education*. – URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/25741136.2023.2185567> (murojaat qilingan sana: 02.07.2026).
- 23.Deepfake texnologiyalari va axborot urushining yangi davri // Council on Foreign Relations. – URL: <https://www.cfr.org/blog/deepfakes-and-new-era-information-warfare> (murojaat qilingan sana: 02.03.2026).
24. Potter W. J.Media savodxonligi bo‘yicha SAGE qo‘llanmasi. – SAGE Publications. – URL: <https://us.sagepub.com/en-us/nam/the-s-a-g-e-handbook-of-media-literacy> (murojaat qilingan sana: 02.06.2026).
- 25.Axborot tartibsizligi: fanlararo tadqiqot va siyosat ishlab chiqish uchun konseptual asos // Yevropa Kengashi. – URL: <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policymaking.html> (murojaat qilingan sana: 02.07.2026).
- 26.Jamoatchilik fikrini manipulyatsiya qilish texnologiyalari: usullar va vositalar // “Taraqqiyot strategiyasi” markazi. – URL: <https://strategy.uz/> (murojaat qilingan sana: 03.07.2026).
27. Woolley S.Haqiqat o‘yini: yangi texnologiyalar dunyoni anglashimizni qanday o‘zgartiradi. – PublicAffairs. – URL: <https://www.publicaffairsbooks.com/titles/samuel-woolley/the-reality-game/9781541736443/> (murojaat qilingan sana: 03.07.2026).